

PERSONALITĂȚI BOTOȘĂNENE UITATE - IOSIF ȘMELȚ (1834 – 1888)*

GHEORGHE MEDIAN**

Breasla farmaciștilor botoșăneni se poate mândri cu faptul de a fi dat orașului, în cei peste două sute de ani de existență, un important număr de personalități, al căror nume a dăinuit timpului. **Iohann Gorgias**, fondatorul primei spițerii din Botoșani în anul 1793, ginerele său, **Johann Binder**, unul dintre puținii farmaciști din Moldova pe care documentele din prima jumătate a secolului al XIX-lea îl consemnează cu titlu de „magister farmacist”, **Emeric Haynal** și **Valerian Semaca** sunt doar câțiva dintre farmaciștii care prin pasiunea cu care și-au practicat meseria și devotamentul cu care s-au pus în slujba concetățenilor și-au asigurat recunoștința acestora și dreptul la neuitare. Li se adaugă, cu merite la fel de mari, **Iosif Șmelț**, personalitate de prestigiu a Botoșanilor din cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a cărui activitate, pusă în evidență de documentele păstrate în fondurile Direcției Județene Botoșani a Arhivelor Naționale, merită să fie scoasă din uitare.

Iosif Șmelț s-a născut la Iași în anul 1834 într-o familie de origine germană și confesiune catolică. Bunicul dinspre tată, de profesiune medic, se stabilise în Iași pe la 1770, iar familia Oswald, din care provenea mama, de aceeași origine și confesiune, venise în capitala Moldovei cu ceva timp înainte.

La îndemnul familiei, dar și din pornirea firească spre cercetare, decide să îmbrățișeze cariera de farmacist. Întrucât în Moldova nu exista o școală de farmacie, calificarea în meseria de farmacist se făcea conform Regulamentului Organic, aplicat din anul 1832. Acesta prevedea ca tinerii dornici să îmbrățișeze „meșteșugul spițeresc” să lucreze 3-4 ani într-o spițerie unde să deprindă cunoștințele practice, dar să aibă și o anumită pregătire teoretică și să poscede „științele umanitare necesare”. La terminarea anilor de stagiu, ucenicul urma să susțină un examen în fața unei comisii din care făceau parte cei mai cunoscuți spițeri din Moldova, eliberându-i-se, în cazul în care dovedea că posedă cunoștințele necesare, „atestatul de subiect” doveditor al calificării sale profesionale¹.

* Articol inedit.

** Muzcograf la Muzeul Județean Botoșani.

¹ Șt. G. Ciulci, *Regulamentul Organic, prima lege de organizare pe baze moderne a farmaciei în Principate, Farmacia*, 1957, nr. 3, p. 27.

Documentele vremii arată că examenul consta din „probă practică și orală din istoria naturală, chimie și farmacie teoretică și practică, cerându-i-se elevului să cunoască nu numai numele medicamentului ci și părțile lui componente”².

Tânărul Iosif Șmelț a susținut acest examen în ziua de 2 noiembrie 1854 în fața Comisiei pentru Principatul Moldovei care, apreciindu-i cunoștințele, i-a eliberat diploma de asistent de farmacie.³ Nu este lipsit de importanță, pentru a scoate în evidență seriozitatea cu care era tratată problema eliberării atestatului în farmacie, faptul că din Comisie a făcut parte cel mai renumit spîter al Moldovei din acea vreme, Johannes Lachman, a cărui semnătură se regăsește pe documentul citat mai sus.

Pe baza diplomei obținute, în anul 1858 Iosif Șmelț este admis ca student la Universitatea din München care, la 27 octombrie același an, îi eliberează „Atestatul pentru depunerea jurământului de student”⁴. După mai puțin de un an de studii, la 22 iulie 1859, Iosif Șmelț obține Diploma de farmacist, cu care se întoarce în țară⁵.

Deoarece la Iași nu-și putea deschide o farmacie proprie, orașul având la acea dată numărul maxim de farmacii admis de lege în raport cu cel al locuitorilor, tânărul Iosif Șmelț decide să se stabilească la Botoșani unde, cu aprobarea autorităților, în anul 1862 deschide Farmacia „La inger”⁶.

La 9 decembrie același an, Comitetul sanitar al Principatelor Unite din Iași emite adresa nr. 1361, prin care autorizează funcționarea farmaciei⁷. Trei ani mai târziu, la 25 august 1865⁸, cumpără de la evreul Mendel Wexler un teren în centrul orașului, pe Strada Mare, unde, în primăvara anului următor⁹ își construiește o locuință proprie, la parterul căreia mută și farmacia.

La doar câțiva ani de la stabilirea în Botoșani, Iosif Șmelț devine un nume cunoscut și în același timp unul dintre cei mai apreciați farmaciști din oraș. Dovada acestui fapt o face „Atestația” pe care i-o dau locuitorii orașului la 16 noiembrie 1866¹⁰: „Subscăliții locuitori din Urbea Botoșani – notează documentul – dăm această atestare pentru Iosif Șmelț, născut în orașul Iași, la anul 1834 și din anul 1864¹¹ domiciliat cu profesiunea de spîter în această urbe și după cunoștința ce avem și care fiind neînterupt în mijlocul nostru și în tot timpul au dovedit o purtare nobilă și un simț adevărat patriotic... precum în timpul epidemiilor ce au cotropit orașul. Au dat concursul și ajutorul sărăcimii cu felurite medicamente și pe considerentele de mai sus și a exactei conștiințe ce o avem, de un bun celăștean, dăm acesta, sub adevăratele noastre iscălituri”.

² *Trecut și viitor în medicină* – studii și note sub redacția dr. G. Brătescu, Editura Medicală, București, 1981, p. 340.

³ D.J.A.N. Botoșani, Fond Familial Șmelț, doc. 3.

⁴ Idem, doc. 5.

⁵ Idem, doc. 6.

⁶ Ștefan Ciubotaru, *Monografia orașului Botoșani*, Tipografia Axa, Botoșani, 1999, p. 273.

⁷ Tiberiu Crudu, *Botoșanii în 1932, Atelierele B. Saidman*, Fălciuceni, 1932, p. 97.

⁸ Idem, doc. 7.

⁹ Idem, doc. 8.

¹⁰ Idem, doc. 9.

¹¹ Este o greșală. Iosif Șmelț s-a stabilit în Botoșani din anul 1862.

Prestigiul de care Iosif Șmelț se bucura în rândul locuitorilor orașului este scos în evidență și de faptul că din anul 1869 este înscris pe listele electorale¹², trei ani mai târziu¹³ fiind ales consilier municipal, funcție pe care o ca îndeplini și în anii 1873, 1877 și 1879¹⁴. La 16 noiembrie 1881, Biroul electoral al Colegiului al II-lea îl confirmă în funcția de consilier în Consiliul General al județului Botoșani, iar la 6 mai 1887 este confirmat în aceeași funcție de Biroul Electoral al Colegiului al III-lea¹⁵.

În legătură cu activitatea de consilier în cadrul Consiliului General al județului Botoșani din anul 1887, trebuie remarcat faptul că Iosif Șmelț s-a numărat printre puținii consilieri care au susținut cererea adresată de un grup de 60 de cetățeni ai orașului, de a i se acorda un ajutor material poetului Mihai Eminescu, grav bolnav la acea dată¹⁶. Cererea a fost discutată în ședința Consiliului din 14 iunie, o parte a consilierilor, între care Casian Leca, respingând-o sub motivul că bugetul județului nu are fonduri disponibile pentru satisfacerea acestei cereri, prioritatea momentului reprezentând-o drumurile și cazărmile. Singurii care s-au opus au fost consilierii Rusu, Manea și Șmelț. Evocând acest fapt, într-un articol publicat în ziarul „Știrea” din anul 1928, I.M.V. Mavrodin nota: „Ceea ce m-a izbit... în această întâmplare este că am constatat că poetul naționalismului nostru integral... a găsit sprijin pentru umila lui nevoie, la un armean (Manea), la un neamț (Șmelț) și la un transilvănean (Rusu) în timp ce românii subțiri îl încurcau în procedură”¹⁷.

Un moment important din viața lui Iosif Șmelț l-a constituit naturalizarea, acordarea cetățeniei române fiindu-i adusă la cunoștință de Primăria Comunei Botoșani la 16 decembrie 1881¹⁸. După această dată, se poate afirma faptul că Iosif Șmelț a devenit unul dintre cei mai importanți cetățeni ai Botoșanilor. Ne confirmă acest fapt „Certificatul de notorietate” semnat de mai mulți cetățeni ai orașului, care i se eliberează la 15 septembrie 1882, spre a-i servi la obținerea unui împrumut bancar, din care redăm un scurt fragment: „Subsemnații proprietari, domiciliați în Botoșani, eu Jan Burăh din quartalul I, str. Gării, eu Mihalache Cociu, domiciliat în quartalul II, strada Fântâna Alesei, eu Paul Theodoru, domiciliat în Botoșani, quartalul I, strada Cerdacu Roșu, încredințăm prin aceasta că în cercul cunoștințelor fiecăruia dintre noi este de notorietate constatată că domnul Iosif Șmelțu este singur proprietar al caselor (farmacie) cu două etaje și a celor zidite din nou în ograda din Botoșani, quartalul II, strada Mare, înscrise cu rolul 738 sub nr. 493, că stăpânirea sa asupra zisei case nu este de nimeni și în nici un chip tulburată și nu am auzit că acest imobil să fie zălogit decât la datoriile arătate la certificatul grefei Tribunalului Botoșani. Dăm acest certificat al nostru la mâna domnului

¹² Idem, doc. 10.

¹³ Idem, doc. 12.

¹⁴ Idem, doc. 13.

¹⁵ Idem, doc. 15.

¹⁶ G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, E.S.P.L.A. București, 1966, pp. 303-304.

¹⁷ M.V. Mavrodin, *L-am văzut și eu, Știrea*, an I, nr. 27, Botoșani, 28 iunie 1928.

¹⁸ Idem, doc. 16.

Iosif Șmelțu ca să se serve de dânsul la împrumutul ce voiește a face la Societatea de Credit Urban din Iași”¹⁹.

O dovadă în plus a prestigiului de care farmacistul Iosif Șmelț se bucura în rândul concetățenilor săi o constituie desemnarea sa ca ajutor de primar fapt ce i s-a adus la cunoștință prin adresele Ministerului de Interne din 26 noiembrie și 12 decembrie 1884²⁰.

Iosif Șmelț nu s-a remarcat doar prin activitatea profesională și cea politică ci și prin implicarea în alte sectoare ale vieții Botoșanilor, ca membru al mai multor societăți cultural-filantropice sau sociale. Reținem dintre acestea activa sa contribuție la bunul mers al Casei de Economii, ca membru în Biroul Adunării acesteia, fapt pus în evidență de adresa din 8 ianuarie 1879, primită din partea acestei instituții, prin care i se adresau mulțumiri pentru rodnicia sa activitate din anul precedent²¹.

Farmacista Iosif Șmelț a reprezentat și un exemplu de familist exemplar. Căsătorit cu Eufrosina Mintici, el a avut doi fii, Nicolae și Alexandru, care au îmbrățișat profesia de medic și asemenea tatălui lor au rămas în Botoșani și s-au implicat în viața orașului. Nicolae Șmelț a devenit în anul 1924 medicul primar al Botoșanilor, iar fratele său Alexandru, medic militar la garnizoana din Botoșani, a fost ales în anul 1901 ajutor de primar.

Iosif Șmelț s-a stins din viață la numai 54 de ani (1888), înainte de a-și fi pus în valoare toate calitățile de specialist, de bun manager și de om al cetății. Prin ceea ce a realizat însă, el a rămas ca una din figurile luminoase ale timpului său, ca un model de implicare în viața comunității, de generozitate și altruism și dacă Botoșanii, în ciuda situației dificile cu care s-au confruntat în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, au putut progresa, acest fapt i se datorează cu prisosință și lui.

Personalités de Botosani oubliées – Iosif Smelț (1834 – 1888) (Résumé)

Cet essai présente en bref la vie et l'activité du pharmacien Iosif Smelț, l'une des personnalités les plus importantes de Botosani de la deuxième partie du XIX-e siècle, aujourd'hui oublié. Iosif Smelț est le fondateur de la pharmacie „La Înger” de Botosani en 1862, remarqué par ses concitoyens pour son professionnalisme qu'il a prouvé dans sa metier et aussi pour la générosité avec laquelle il a soigné les pauvres en leur offrant gratuitement des médicaments. L'essai, met en évidence aussi l'activité de Iosif Smelț comme conseiller en Conseille générale du département de Botosani, en retenant le fait qu'il a été parmi les trois conseillers qui s'étaient prononcés pour acorder une aide matérielle au poète Mihai Eminescu, malade, en 1887.

¹⁹ Idcm, doc. 17.

²⁰ Idcm, doc. 20.

²¹ Idcm, doc. 14.